

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี Performance in Buddhist Lent Procession of Ubon Ratchathani Province.

ธัญลักษณ์ จันทับ^{1*} สวภา เวชสุรกษ^{2*}
Tunyaluck Juntub¹ Savaparr Vechsurak²

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Master of Arts, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Associate Professor, Faculty of Fine and Applied Art Chulalongkorn University

*Corresponding author e-mail: panghom30faa@gmail.com

(Received: 4 April 2020, Revised: 24 April 2020, Accepted: 27 April 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3) อุปกรณ์บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกภาพเคลื่อนไหว ผลการวิจัยพบว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2444–2562 เป็นการแสดงประกอบต้นเทียน ในลักษณะการแสดงหมู่เป็นขบวน โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษากลางวัน สามารถจำแนกออกเป็น 5 ยุค พบว่า รูปแบบการแสดงมีทั้งแบบอิสระไม่ตายตัว และแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ซึ่งมีทั้งการแสดงที่ปรับปรุงจากเดิมและการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้องานหรือหัวข้อการแสดงที่ถูกกำหนดขึ้นในแต่ละปี โดยทำรำ ดนตรี ทำนองเพลง และเครื่องแต่งกายเป็นรูปแบบพื้นเมืองอีสาน 2) การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน สามารถจำแนกออกเป็น 2 ยุค พบว่า เป็นการแสดงในรูปแบบพื้นเมืองอีสานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อหลักของการแสดง องค์ประกอบของการแสดงทั้งหมดเป็นรูปแบบพื้นเมืองอีสาน ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้นอกจากจะเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว ยังเป็นประโยชน์ทางการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษาและผู้ที่ศึกษาเชิงวิชาชีพในประเทศไทย

คำสำคัญ: การแสดง; ขบวนแห่เทียนพรรษา; นาฏศิลป์พื้นเมือง; จังหวัดอุบลราชธานี

ABSTRACT

This is a study about history and evolution of dance performances in the Buddhist Lent Candles Procession in Ubon Ratchathani Province. This qualitative research is done by studying documents, related papers, interviewing sample focused group by setting appropriate criteria in selecting experienced and knowledgeable groups that have insights for research as well as observations. Tools used for data collection are 1) interview record form 2) observation record form 3) devices for recording voice, pictures and videos. The research shows that performances in the Buddhist Lent Candles Procession in Ubon Ratchathani was developed from traditional local celebration parade mainly for entertainment purpose. The shows have been evolving during 2444-2562 BE and can be separated into 2 categories; daytime and nighttime. Daytime performances are divided into 5 periods with different formats which are fixed style, free form, local North-easterner or Isan style, traditional style and newly invented performances in accordance with main concepts or themes each year. All the performance elements are Isan styles; choreography, music, songs, melodies and costumes. 2) Nighttime performances are divided into 2 types which are newly created Isan style performances relating to main the main theme with Isan style performance. This research not only promote unique traditions of Ubon Ratchathani but is also academically beneficial for studies in both schools and vocational learners in Thailand.

Keywords : Performance; Buddhist Lent Candles Procession; Local dancing performance; Ubon Ratchathani

บทนำ

ด้วยมนุษย์ไม่ว่าจะชนชาติหรือสังคมใดต่างก็มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วยความเชื่อความศรัทธาจึงเกิดเป็นการเคารพบูชา และสรรหาวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ มาเป็นเครื่องบูชาตามความเชื่อในสังคมของตน ในทางพุทธศาสนิกชนจะนำเทียนมาใช้ในการบูชาพระตามศรัทธาความเชื่อ ซึ่งการถวายเทียนในช่วงเข้าพรรษานี้มีมูลเหตุมาจากในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์มีหน้าที่จาริกไปเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในที่ต่าง ๆ ทำให้ไปเหยียบพืชพรรณของชาวบ้านเสียหาย ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจึงกล่าวโทษพระสงฆ์ ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยในเรื่องการจำพรรษาขึ้น ทรงห้ามไม่ให้พระสงฆ์จาริกในช่วงฤดูฝนจะต้องอยู่จำพรรษาวัดแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลา 3 เดือน โดยได้มีการกำหนดเริ่มวันเข้าพรรษาตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงกลางเดือน 11 ชาวบ้านจึงได้มีการถวายผ้าจำนำพรรษาหรือผ้าอาบน้ำฝนขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ได้ผลัดเปลี่ยน รวมไปถึงการถวายสิ่งของอื่น ๆ ที่จำเป็นแก่พระสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เช่น เทียนพรรษา เครื่องไทยทาน เป็นต้น อีกทั้งสืบเนื่องมาจากในอดีตไม่มีไฟฟ้าใช้ พุทธศาสนิกชนจึงนิยมหล่อเทียนต้นใหญ่ที่สามารถจุดได้ตลอด 3 เดือน ถวายแด่พระสงฆ์ตามวัดในชุมชนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งเทียนดังกล่าวนี้เรียกว่า เทียนจำนำพรรษา หรือ เทียนพรรษา

ในประเทศไทยไม่มีหลักฐานการถวายเทียนพรรษาปรากฏแน่ชัดว่าเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด หากแต่ในสมัยสุโขทัยได้มีระบุถึงการถือศีลในช่วงเข้าพรรษาของชาวสุโขทัยที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ต่อมาเมื่อสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ได้มีการกล่าวถึงการเข้าวัดฟังพระธรรมเทศนาปรากฏในโครงต้นทวาทศมาส และยังมีปรากฏหลักฐานร่วมสมัยที่ระบุธรรมเนียมการปฏิบัติในช่วงเข้าพรรษาของชาวอยุธยา

กล่าวถึงชาวบ้านได้เตรียมเครื่องไทยทานเพื่อนำไปถวายแด่พระสงฆ์ รวมไปถึงนำดอกไม้ธูปเทียนไปสักการะพระรัตนตรัย นอกจากนี้ยังปรากฏถึงประเพณีเข้าพรรษาสำหรับราชสำนักในสมัยอยุธยา กล่าวถึงพระราชพิธีอาษาฒมาส (พระราชพิธีเดือน 8) ที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลบวชนาคเป็นภิกษุสามเณร และการถวายสิ่งของเครื่องใช้แด่พระสงฆ์ รวมไปถึงทรงหล่อเทียนจบพระหัตถ์ถวายตามพระอารามทั้งในกรุงและตามหัวเมืองต่าง ๆ เป็นพุทธบูชา ต่อมาปรากฏหลักฐานที่กล่าวถึงการถวายเทียนของราชสำนักในพระราชพงศาวดารและการทำพานพุ่มเทียนขึ้นถวายเพื่อใช้ถวายพระในช่วงเข้าพรรษาของราษฎร (มูลนิธิเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2550) โดยมีการปฏิบัติสืบทอดธรรมเนียม การถวายเทียนในช่วงเข้าพรรษานี้สืบต่อและพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันช่วงเข้าพรรษาพุทธศาสนิกชนทั่วทุกภาคในประเทศไทยจะมีการปฏิบัติตนเข้าวัด ฟังพระธรรมเทศนา ทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ถวายเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน โดยจังหวัดอุบลราชธานีก็เป็นหนึ่งจังหวัดที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาประกอบกับการยึดถือคติความเชื่อในการประพฤติปฏิบัติตนตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตของชาวอีสานในบุญเดือนแปดหรืองานบุญเข้าพรรษาที่เกี่ยวกับการถวายเทียน ผนวกกับที่ตั้งของจังหวัดอุบลราชธานีแต่เดิมมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้หลายชนิดอันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและพืชจำนวนมาก จึงได้รับการกล่าวขานว่า “ดงอู่น้ำ” ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้ดำรงชีวิต โดยการหาของป่าและเก็บรวงผึ้งมาทำเป็นเทียนพันเป็นเทียนจุดให้แสงสว่าง จุดบูชาพระ และถวายแด่พระสงฆ์ยังวัดต่าง ๆ

ชาวอุบลราชธานีได้มีการประพฤติปฏิบัติตนตามคติความเชื่อในฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยในบุญเดือน 6 บุญบั้งไฟจะนิยมจัดงานแห่บั้งไฟกันเป็นประจำ และในบุญเดือน 8 งานบุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะพันเทียน ยาวรอบศีรษะไปถวายวัด ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2436 กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ข้าหลวงต่างพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จมาเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองมณฑลลาวลาว ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2436-2453 เป็นระยะเวลา 8 ปี พระองค์เป็นผู้เคร่งครัดในพุทธศาสนาธรรมยุติกนิกาย ในแต่ละปีได้พบเห็นชาวบ้านดื่มเหล้าเมายา และพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็มาเกี้ยวพาราสีกันในบริเวณเขตวัดในงานประจำปีอยู่เสมอเป็นการไม่เหมาะสม อยู่มาปีหนึ่งชาวจังหวัดอุบลราชธานีจัดงานถวายการต้อนรับขึ้นที่วัดหลวง (ตั้งอยู่ถนนพรหมราช ริมฝั่งแม่น้ำมูล) ปีนั้นมีการจุดบั้งไฟถวายทอดพระเนตรบังเอิญบั้งไฟกระบอกนั้นเกิดระเบิดขึ้นกลางคัน ปรากฏว่าทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต พระองค์จึงทรงเปลี่ยนแปลงแรงศรัทธาของชาวบ้านให้หันมาสนใจในสิ่งที่ดีงามและไม่เป็นอันตราย นั่นก็คือทรงสนับสนุนการทำเทียนแทนบั้งไฟ (เจริญ ตันมหาพราน, 2541) เมื่อ พ.ศ. 2444 จึงได้เปลี่ยนจากงานบุญบั้งไฟของเดือน 6 มาเป็นงานแห่เทียนพรรษาของเดือน 8 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้นเมื่อถึงเดือน 8 จึงเกิดการรวมเทียนขึ้นมาแทน มีการทำบุญเลี้ยงพระ แห่เทียนของคุ้มวัดต่าง ๆ นอกจากนี้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ยังทรงจัดให้มีการประกวดต้นเทียนและขบวนแห่เทียนขึ้นเป็นครั้งแรกอีกด้วย โดยการจัดประกวดขบวนแห่เทียนพรรษาซึ่งกำหนดให้มีคุณสมบัติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดขบวนให้หญิงสาวและเพื่อนคอยถือต้นเทียนอยู่บนเกวียนหรืออาจเรียกว่า “นางฟ้าต้นเทียน” มีการเดินแห่เทียนพรรษา ตลอดจนการบรรเลงดนตรีและการแสดงต่าง ๆ ในขบวนแห่ ซึ่งก่อนที่จะมีการแห่เทียนพรรษาจะมีการจับฉลากเพื่อนำเทียนพรรษาของแต่ละขบวนไปถวายยังวัดต่าง ๆ และเมื่อมีการจับ

ฉลากแล้วจึงค่อยนำขบวนแห่ไปยังวัดที่ตนจับฉลากได้ (กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ์, 2556) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากการถวายเทียนในช่วงเข้าพรรษาจึงพัฒนาไปสู่งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีที่มีความเป็นมาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ พ.ศ. 2444-2562 รวม 118 ปี

ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานประจำจังหวัดที่จัดยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับการสนับสนุนความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของประชาชนจากหน่วยงานตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อต้องการสืบสานและแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี แสดงถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสำนึกใน ภูมิปัญญาดั้งเดิมบ้านเกิดของตน โดยหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา คือ การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้งานเกิดความสมบูรณ์ อลังการ และสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม นำเสนอการแสดงที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาศิลปวัฒนธรรมการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาอันทรงคุณค่าของจังหวัดอุบลราชธานี จึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงความเป็นมาและรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และเป็นแนวทางให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาด้านการแสดงในขบวนแห่เทียน การสร้างสรรค์การแสดง ตลอดจนได้มีส่วนร่วมในการรักษา สืบสาน และเผยแพร่ประเพณีศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตของวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นมาของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2444-2562 และรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2562 เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ที่มีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา และการแสดงในขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี 3 ท่าน 2) คณะกรรมการจัด การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน จำนวน 2 ท่าน 3) คณะกรรมการจัดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน จำนวน 3 ท่าน 4) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 29 ท่าน โดยมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นที่ต้องการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3) อุปกรณ์บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกภาพเคลื่อนไหว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี จากแหล่งข้อมูลที่เป็นสถาบัน สถานที่และอินเทอร์เน็ต 2) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านการจัดการแสดง และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากการชมการฝึกซ้อมการแสดงแต่ละโรงเรียน การชมการฝึกซ้อมการแสดงรวมครั้งใหญ่ก่อนวันแสดงจริง และการชมการแสดงในวันจริง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีทั้งภาคกลางวันและการแสดงในขบวนแห่เทียนประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน 4) การชมการแสดงจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลรวมกับการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและแหล่งข้อมูลของการศึกษาการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี อันเป็นการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การนำเสนอข้อมูล

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำเสนอในประเด็นพัฒนาการการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นำเสนอรูปแบบขบวนและการบริหารจัดการ รวมไปถึงนำเสนอรูปแบบและองค์ประกอบของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาในปัจจุบันพร้อมภาพประกอบ เพื่อเป็นองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ด้านการแสดงของขบวนแห่เทียนของงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี อีกทั้งเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า สร้างสรรค์การแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรมอีสานต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ขบวนแห่ที่ปรากฏในพิธีการทางพุทธศาสนาในอดีตนั้น ประเทศไทยมีขบวนแห่มาเป็นระยะเวลานานแล้ว การแทรกการแสดงเข้าไปในขบวนแห่ต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันมาในแต่ละจังหวัด โดยมีการริเริ่ม สร้างสรรค์ และพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจวบจนถึงปัจจุบัน จึงไม่มีหลักฐานหรือข้อมูลที่แน่ชัดว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษานี้มีมาตั้งแต่เมื่อใด หากแต่มีหลักฐานที่กล่าวถึงการแสดงในขบวนแห่เทียนในช่วงเข้าพรรษาเมื่อ พ.ศ. 2444 เมื่อครั้งพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสิทธิ

ประสงค์เสด็จมาเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองมณฑลลาวลาว ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองอุบลราชธานี ได้ให้ชาวบ้านในแต่ละชุมชนทำเทียนพร้อมประดับตกแต่งให้สวยงาม ชาวบ้านมีการร้องรำทำเพลงตีฆ้อง กลอง กรับ บรรเลงดนตรี มีการฟ้อนรำ มีการแสดงหมอลำอย่างสนุกสนาน แห่งมารวมที่วังที่ประทับของพระองค์ ซึ่งนับเป็นปีแรกที่มีการแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษานี้ถึงแม้จะมีข้อมูลกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยแต่กลับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีมาพร้อมกับต้นเทียนและมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวม วิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2444-2562 โดยแบ่งการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีออกเป็น 2 ช่วง คือ การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีภาคกลางวัน จัดขึ้นในวันเข้าพรรษา เริ่มขบวนตั้งแต่เวลา 08.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 5 ยุค และการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน จัดแสดงทั้งหมด 2 วัน คือ คืนก่อนวันเข้าพรรษา และคืนวันเข้าพรรษา เริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 ยุค ดังนี้

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีภาคกลางวัน

ยุคที่ 1 อยู่ในราวก่อน พ.ศ. 2444-2500

การฟ้อนรำหน้าขบวนแห่เทียนในยุคนี้โดยส่วนใหญ่จะพบว่าเป็นกลุ่มชาวบ้านจากชุมชนวัดที่นำต้นเทียนเข้ามาร่วมแห่ในงาน โดยจำแนกรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) รูปแบบการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นการรำแบบอิสระคือ การออกท่าทางแบบไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวขึ้นอยู่กับสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล ผู้ใดใคร่ฟ้อนอย่างไรก็ฟ้อนไป ใครต้องการฟ้อนออกท่าทางอย่างใดก็สามารถทำได้ มักเป็นลักษณะม้วนมือ การวาดมือไปมาอย่างอิสระตามทิศทางที่ผู้ฟ้อนต้องการ มีการกระแทกแขน ก้าวเดิน ย่ำเท้าตามจังหวะดนตรี บางชุมชนมีการนัดทำฟ้อนให้เป็นท่าเดียวกัน บางชุมชนมีการนำการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนของตนมาร่วมแสดงในขบวน 2) ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมักเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กลองหาง ฉิ่ง ฉาบ กรับ กลองตุ้ม พังฮาด บรรเลงเป็นจังหวะ มีการร้องลำอย่างสนุกสนาน 3) การแต่งกายของผู้ฟ้อนนั้นชาวบ้านจะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองอีสาน สวมเสื้อผ้าฝ้าย ผ้าไหม สวมผ้าซิ่นอีสาน ตามที่ตนเองจะหามาได้ ใครใคร่อยากแต่งงามเพียงใดก็แต่งมารำ บางชุมชนมีการกำหนดสีเครื่องแต่งกายให้เหมือนกัน 4) รูปแบบขบวนจะมีการถือดอกไม้ ถือเทียน ถือเครื่องไทยทาน เดินในขบวนร่วมกับการฟ้อนรำ ซึ่งรูปแบบขบวนนั้นมักมีลักษณะเป็นกลุ่ม ๆ รำตามกันไปเรื่อย ๆ ตามเส้นทางที่กำหนดโดยไม่มีเส้นกั้นระหว่างผู้ชมกับขบวน

ยุคที่ 2 ประมาณ พ.ศ. 2500-2519

ในช่วงยุคนี้รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาได้พัฒนามาจากยุคที่ 1 โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นการแสดงของชาวบ้านจากชุมชนวัดต่าง ๆ ที่นำต้นเทียนมาร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีอย่างในยุคแรก นอกจากนี้ยังพบว่าเริ่มมีขบวนการแสดงจากสถาบันการศึกษาที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานีนำนักเรียน นักศึกษา เข้ามาร่วมแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษานี้ด้วย โดยจำแนกรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) ทำรำในช่วงยุคนี้มีทั้งการรำในแบบยุคที่ 1 คือ การรำอย่างอิสระไม่ตายตัว การรำโดยนำเอกลักษณ์ของชุมชนมาแสดง และการรำที่มีการพัฒนาทำรำให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น มีการตั้งวง การจีบ การม้วนมือ การย่ำเท้า การยกเท้า การแตะเท้า อย่างนาฏศิลป์ไทย ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อมี

ขบวนจากสถาบันการศึกษาเข้าร่วมแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจึงทำให้การแสดงมีการพัฒนาในรูปแบบที่เปลี่ยนไป มีการนำทำร่าอย่างนาฏศิลป์ไทยที่เรียนในสถาบันการศึกษามาใช้ในการแสดง โดยมักเป็นการใช้ทำร่าในลักษณะรำครบจำนวนท่าแล้วเริ่มรำใหม่ รำวนซ้ำท่าเดิมไปเรื่อย ๆ แต่ละขบวนจะมีจำนวนผู้แสดงประมาณ 20-30 คน 2) ดนตรีหรือเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนั้นมีทั้งการบรรเลงดนตรีสดด้วยเครื่องดนตรีอีสานเดินไปพร้อมกับขบวนรำ และการเปิดเครื่องเล่นเพลงโดยใช้เครื่องขยายเสียงที่แต่ละขบวนจัดเตรียมมาเอง โดยใช้ทำนองเพลงหรือการขับร้องทำนองพื้นเมืองอีสาน 3) การแต่งกายจะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองอีสาน ซึ่งมีทั้งการแต่งกายตามที่ตนเองหามาโดยใครอยากแต่งกายอย่างใดก็แต่งมารำ มีการแต่งกายโดยกำหนดสีการแต่งกายให้เหมือนกันเช่นในยุคที่ 1 และการแต่งกายในชุดรำพื้นเมืองอีสานในรูปแบบเดียวกันซึ่งทางสถาบันการศึกษามักจะจัดหาให้ เช่น เสื้อผ้าฝ้ายแขนกระบอก นุ่งผ้าซิ่นอีสานเครื่องประดับ เช่น เข็มขัด ทัดดอกไม้ เป็นต้น 4) รูปแบบแถวในช่วงยุคนี้มีทั้งการรำเป็นกลุ่ม ๆ และการรำเป็นแถวตอนเล็ก 2-4 แถว โดยจะแสดงเคลื่อนขบวนแถวไปข้างหน้าเรื่อยๆตลอดเส้นทางที่กำหนด 5) รูปแบบขบวนบางขบวนที่เป็นโรงเรียนต่างประเทศก็มีการนำนักเรียนแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ เช่น จีน เวียดนาม ญี่ปุ่น บางขบวนนำนักเรียนแต่งกายชุดนักเรียนถือเครื่องไทยทานมาร่วมเดินในขบวนด้วย

ยุคที่ 3 อยู่ในราว พ.ศ. 2520 – 2540

ในยุคนี้จะพบว่าการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษามีการพัฒนาและมีการตื่นตัวด้านการแสดงมากขึ้น สถาบันการศึกษาเริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านการแสดง ในขณะที่การแสดงของชาวบ้านจากชุมชนวัดก็ยังคงอยู่ ซึ่งขบวนแห่เทียนพรรษานี้ทางต้นเทียนจะจับคู่กับขบวนรำ โดยมีทั้งขบวนรำจากสถาบันการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันการศึกษาในระดับมัธยมที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานีจับคู่กับต้นเทียนของทางวัด ขบวนแสดงที่มาพร้อมกับต้นเทียนของชุมชนวัดหรืออำเภอของตนทั้งในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานีและต่างอำเภอ ขบวนรำนี้จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางวัดที่จับคู่ด้วย

งานวิจัยกระบวนการกลายป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวถึงขบวนแห่เทียนพรรษาว่า ใน พ.ศ. 2520 ทางจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการส่งเสริมจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) หรือในปัจจุบันคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งได้เข้าร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงานประเพณีแห่เทียนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีการขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังทั่วประเทศและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีการประกวดเทียนพรรษาและขบวนแห่เทียนพรรษา (กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ, 2556) พ.ศ. 2520 จึงได้มีการจัดการประกวดการแสดงขบวนแห่เทียนขึ้น

การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษานี้ ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีเข้าร่วมประกวดเป็นปีแรกประมาณ พ.ศ.2523 ซึ่งก็ได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกัน 3 ปี หลังจากนั้นจึงไม่เข้าร่วมการประกวดอีก เนื่องจากต้องการเปิดโอกาสให้กับสถาบันอื่น ๆ อีกทั้งผู้แสดงเป็นเด็กโตจึงไม่ยากไปแข่งขันกับเด็กเล็ก (ประถม มัธยม) จึงได้มาแสดงให้กับขบวนเทียนพระราชทานซึ่งก่อนหน้านี้ขบวนเทียนพระราชทานไม่มีขบวนรำ โดยไม่รับงบประมาณจากผู้ใดสถาบันเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายเอง ต่อมาท่านได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดการแสดงในขบวนแห่ซึ่งพบปัญหาในเรื่องขบวนไม่เคลื่อนหรือเคลื่อนไปได้ช้า บางขบวนมีการแปรแถว บางขบวนมีการนั่งรำ ส่งผลให้ขบวนด้านหลังติด จึงได้กำหนดเกณฑ์การประกวดคือ ขบวนต้องเคลื่อนไปด้านหน้าเรื่อย ๆ ไม่ให้ร่าอยู่กับที่ ไม่หยุดรำ หยุดนั่ง หยุดไหว้ ให้สมกับคำ

ว่า “ขบวนแห่” รูปแบบการแสดง ทำรำ การแต่งกายขอความร่วมมือให้เป็นแบบพื้นบ้านอีสาน ซึ่งขบวนที่ชนะเลิศการประกวดก็จะได้รับรางวัลเป็นเงินจากทางเทศบาลนครอุบลราชธานี (ศิริเพ็ญ อุตโพบูลย์, 2562) นอกจากนี้ พ.ศ. 2526 โรงเรียนนารีนุกูลได้นำการแสดงของโรงเรียนเข้าร่วมประกวดในขบวนแห่เทียนพรรษามาก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งเป็นการประกวดในลักษณะรวมทุกสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมแห่ (จินตนา ทองแจ่ม, 2562) และใน พ.ศ. 2533-2537 การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศ 5 ปีต่อกัน (โรงเรียนนารีนุกูล อุบลราชธานี, 2538) จากคำบอกเล่าดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการประกวดการแสดงนี้เป็นการแข่งขันในลักษณะรวมทุกขบวนไม่ได้มีการแบ่งตามช่วงวัยของผู้แสดง

เนื่องจากในยุคนี้มีการประกวดการแสดง ขบวนที่เข้าร่วมการประกวด จึงมีรูปแบบการแสดงดังนี้

- 1) มีการใช้ทำรำที่พิถีพิถันมากขึ้น เช่น การตั้งวง การจีบ การม้วนมือ การย่ำเท้า การยกเท้า การเตะเท้า อย่างนาฏศิลป์ไทย โดยส่วนใหญ่จะเป็นทำรำแบบวนซ้ำทำรำเดิมไปเรื่อย ๆ คล้ายกับยุคที่ 2 บางขบวนมีการใช้ทำรำเป็นชุด ๆ เมื่อครบท่าก็เปลี่ยนเป็นชุดต่อไป มีการแปรแถว การนั่งรำอยู่กับที่ มีการหยุดแสดงบริเวณจุดกรรมการ 2) ดนตรีหรือเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นเครื่องดนตรีอีสานซึ่งมีทั้งการบรรเลงสด เช่น วงกลองยาว และการเปิดเครื่องเล่นเพลงโดยใช้เครื่องขยายเสียงในทำนองเพลงอีสาน เช่น รำดังหาวาย รำบายศรีสู่ขวัญ เช็งบั้งไฟ เช็งสวิง หรือการนำลายเพลงหลายๆ เพลงมารวมกัน บางขบวนมีการแต่งบทร้องใส่ลงในทำนองเพลง 3) การแต่งกายจะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองอีสานมีทั้งการแต่งกายอย่างอิสระ การแต่งกายโดยกำหนดสีการแต่งกายให้เหมือนกันและการแต่งกายชุดรำพื้นเมืองอีสานในรูปแบบเดียวกัน เช่น สวมเสื้อผ้าฝ้ายแขนกระบอก เสื้อคอกระเช้า นุ่งผ้าซิ่นอีสานทั้งแบบสั้นและแบบยาว สวมเครื่องประดับ เช่น เข็มขัด สร้อยคอ กำไล ทัดดอกไม้ เป็นต้น เครื่องประดับนี้โดยส่วนใหญ่จะมีการประดิษฐ์จากวัสดุที่หาได้เนื่องจากผู้แสดงมีจำนวนมาก 4) การแสดงมีทั้งการรำเป็นกลุ่มผู้แสดงประมาณ 20-50 คน และการจัดแถวตอนเล็ก 2-4 แถว ผู้แสดงประมาณ 80-100 คน โดยผู้แสดงจะพ้อนรำเป็นจุด ๆ ซึ่งเป็นจุดที่มีคณะกรรมการ พอออกจากจุดการแสดงก็จะใช้การเดิน หรือตั้งทำรำเดินไปเป็นแถวเพื่อไปเริ่มแสดงในจุดต่อไป 5) รูปแบบขบวนมีการถือเครื่องสักการะ ขันหมากเบ็ง พานบายศรี เดินร่วมอยู่ในขบวนด้วย

ในยุคเริ่มมีการบรรเลงดนตรีสดบนรถออกนำหน้าขบวนรำ ซึ่งได้มีการพัฒนามาจากการบรรเลงดนตรีสดของชาวบ้านที่นำเครื่องดนตรีขึ้นรถเข็นเพื่อให้จังหวะผู้แสดง และได้พัฒนามาเป็นการนำวงดนตรีอีสานหรือวงโปงลางขึ้นรถ ประกอบด้วยนักดนตรี นักร้อง นางโห ผู้แสดงหมากกรับแกร็บ ผู้แสดงไม่เกิน 30 คน เครื่องดนตรีเป็นเครื่องอีสานแบบดั้งเดิมตามหลักเกณฑ์การประกวด ซึ่งได้มีการสืบทอดการบรรเลงดนตรีบนรถเข้าร่วมในการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาดังแต่นั้นเป็นต้นไป ซึ่งเมื่อ พ.ศ. 2540 พบว่ามีการบรรเลงวงโปงลางบนรถอยู่หลายขบวนแล้ว แต่ไม่ยิ่งใหญ่เช่นปัจจุบัน มีทั้งการเปิดด้วยเครื่องขยายเสียง การบรรเลงด้วยวงกลองยาว และการบรรเลงด้วยวงโปงลาง โดยนำวงโปงลางขึ้นรถขนาดใหญ่บ้าง รถกระบะบ้าง โรงเรียนใดที่มีความพร้อมในด้านวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) ก็จะนำวงดนตรีขึ้นรถมาบรรเลงประกอบการแสดงในขบวนแห่เทียน (วรางคณา วุฒิชัย, 2562)

ยุคที่ 4 อยู่ในราวพ.ศ. 2541-2550

พ.ศ. 2541 ยกเลิกการประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา (มูลนิธิเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2550) โดยสาเหตุในการยกเลิกการประกวดเนื่องจากขบวนที่ได้รับรางวัลมักเป็นกลุ่มขบวน

เดิม ๆ ส่วนขบวนที่ไม่ได้รับรางวัลนั้นเมื่อหลายปีเข้าก็ไม่มีทุนไปพัฒนาเครื่องแต่งกายบ้าง และทำให้การ
แสดงก็ไม่มีการสร้างสรรค์และพัฒนาอะไรใหม่ ๆ จึงได้มีการยกเลิกการประกวด โดยทางเทศบาลนคร
อุบลราชธานีจัดหาทุนสนับสนุนให้สำหรับแต่ละขบวน ต่อมาก็เกิดปัญหาว่าการแสดงเดิม ๆ บ้าง การแสดง
ซ้ำกันบ้าง เครื่องแต่งกายก็นำมาใช้ซ้ำหลายปีบ้าง จึงได้จัดการประกวด โดยมีทุนสนับสนุนจากทางเทศบาล
นครอุบลราชธานี (ศิริเพ็ญ อัดไพบุลย์, 2562) นอกจากนี้ประมาณ พ.ศ. 2546-2550 ในช่วงประมาณปี
ดังกล่าวเคยจัดการแสดงและร่วมแสดงในการประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา (ภาสินี โสมเกษ
ตรินทร์, 2561) (กิตติมา บัวแย้ม, 2561) (อังศุนิย์ วรรณลี, 2563) (ปาริภา ก่อจิรพงศ์, 2563) จากคำบอก
เล่าดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในยุคนี้มีการประกวดเกิดขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 2

ในช่วงยุคนี้เป็นช่วงที่มีการพัฒนาสืบเนื่องมาจากยุคที่ 3 ดังนั้นรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียน
พรรษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักซึ่งเมื่อมีการยกเลิกการประกวดก็ได้เกิดปัญหาเรื่องชุดการแสดงที่ซ้ำ
กัน ในยุคนี้จึงได้เกิดการประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาขึ้นอีกครั้ง ซึ่งสถาบันการศึกษาได้มี
ความร่วมมือที่จะเข้าร่วมประกวด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี โดย
มีการแบ่งการประกวดออกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีหลักเกณฑ์
การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาดังนี้ 1) จำนวนผู้แสดงร่าต้องไม่ต่ำกว่า 80 และ ไม่เกิน
100 คน 2) ท่าพ็อนร่านั้นจะต้องเป็นท่าที่ต่อเนื่อง สวยงาม และพร้อมเพรียง มีการใช้ศีรษะ มือ เท้า อย่าง
สอดคล้องกัน 3) มีการกำหนดรูปแบบการจัดแถว การพ็อนร่าเคลื่อนแถวไปข้างหน้า หากมีการแปรแถวก็
ต้องแปรในลักษณะเดินไปด้านหน้า 4) ดนตรีหรือเพลงที่ใช้แสดงนั้นจะต้องเป็นเครื่องดนตรีอีสาน ทำนอง
เพลงอีสาน หรือหมอลำแบบอีสาน และต้องมีความไพเราะสื่อความหมายถึงภาคอีสานหรือจังหวัด
อุบลราชธานี 5) การแต่งกายขอความร่วมมือให้การแต่งกายในรูปแบบพื้นเมืองอีสานดั้งเดิม มีใช้ผ้า
พื้นเมืองอีสาน เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ในการทำเสื้อ ชินที่ใช้ก็ต้องเป็นผ้าชิ้นอีสาน รวมไปถึงเครื่องประดับก็
เป็นแบบดั้งเดิม เช่น เข็มขัดเงิน สร้อย กำไล เป็นต้น

ส่งผลให้รูปแบบการแสดงในยุคนี้มีการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นใหม่ โดยมีรูปแบบการแสดงดังนี้ 1)
มีการออกแบบท่าร่าที่มีความสวยงาม มีความต่อเนื่องกันของท่าร่า และคำนึงถึงความพร้อมเพรียง โดย
มักจะใช้ท่าร่าในลักษณะรำครบจำนวนท่าแล้วเริ่มร่าใหม่ รำวนซ้ำท่าเดิมไปเรื่อย ๆ มีการใช้อุปกรณ์
ประกอบการแสดงที่น่าสนใจ 2) ดนตรีหรือเพลงประกอบการแสดงมีทั้งการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองอีสาน
(วงโปงลาง) บณรด และการเปิดจากเครื่องเล่นเพลงในทำนองเพลงอีสาน บางขบวนมีการแต่งบทร้องขึ้น
ใหม่ประกอบทำนองอีสาน 3) แต่งกายด้วยชุดร่าพื้นเมืองอีสาน 4) รูปแบบแถวจัดเป็นแถวตอนลึก 4 แถว
บางขบวนมีการแปรแถว 5) รูปแบบขบวน มีการถือป้ายชื่อองค์กร และป้ายชื่อชุดการแสดงนำหน้าขบวน
พ็อนร่า แต่ถึงแม้รูปแบบการแสดงจะพัฒนาไปอย่างไร แต่การแสดงในรูปแบบของชุมชนวัดเช่นเดียวยุค
แรกก็ยังปรากฏอยู่หลายขบวน บางขบวนมีการดำสั้มตำ ปั้งไ้ย่างเดินแจกให้กับผู้ชม บางขบวนมีการนำ
อุปกรณ์ทำมาหากินที่แสดงถึงวิถีชีวิตมาร่วมเดินในขบวน โดยจะมีจุดแสดงทั้งหมด 5 จุด ซึ่งเป็นจุดที่มี
คณะกรรมการ พิธีกร และจุดชมการแสดง จุดละประมาณ 120 เมตร ซึ่งแต่ละจุดอยู่ไม่ห่างกันมากนัก โดย
ลำดับการแสดงนั้นจะขึ้นอยู่กับลำดับของต้นเทียนซึ่งหากต้นเทียนวัดใดได้รับรางวัลปีนี้ในปีถัดไปก็จะได้อยู่
ในลำดับขบวนต้น ๆ ดังนั้นขบวนร่าก็จะได้แสดงในลำดับต้น ๆ ด้วย

ยุคที่ 5 อยู่ในราว พ.ศ. 2551-2562 (ปัจจุบัน)

ใน พ.ศ. 2551 ได้ยกเลิกการประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนเข้าพรรษา ดังคำบอกเล่าว่า ต่อมาก็เกิดปัญหาเรื่องการไม่พอใจในผลการตัดสินบ้าง ประท้วงผลการประกวดบ้าง และขบวนที่ไม่ได้รับรางวัลพอหลายปีเข้าก็หมดกำลังใจ จึงได้มีการยกเลิกประกวดไป (ศิริเพ็ญ อุตไพบูลย์, 2562) ตั้งแต่มีการยกเลิกการประกวดในคราวนี้การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีก็ไม่ได้มีการประกวดอีกเลยจวบจนถึงปัจจุบัน

ขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีไม่ว่าจะเป็นต้นเทียน ขบวนการแสดง และองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในขบวนแห่เทียนพรรษา ทางเทศบาลนครอุบลราชธานีเป็นหน่วยงานที่จัดการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดงานจากหลายหน่วยงานในจังหวัดรับผิดชอบเกี่ยวกับต้นเทียน การจัดขบวนแห่ การกำหนดหลักเกณฑ์ กำหนดจุดแสดง ควบคุมการเคลื่อนของขบวน และการจัดการงบประมาณสนับสนุน โดยได้ดำเนินการจัดทำเอกสารออกโดยทางจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อขอความร่วมมือไปยังสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานีและจัดการประชุมกับตัวแทนจากขบวนเพื่อแจ้งข้อกำหนดในการแสดง โดยในระเบียบวาระการประชุมมีข้อกำหนดรูปแบบขบวน และรูปแบบการแสดง ดังนี้ 1) ผู้ควบคุมขบวน 10 คน 2) ผู้แสดง 80 คน 3) รถวงดนตรีประกอบการแสดง 1 คัน 4) ป้ายนำขบวน ชื่อสถานศึกษา ชื่อขบวนว่า อย่างละ 1 ป้าย 5) ผู้แสดงเคลื่อนขบวนไปเรื่อยๆไม่มีการหยุดแสดงอยู่กับที่ 6) เวลาในการแสดง 8 – 10 นาที ต่อ 1 จุดแสดง (120 เมตร) (เทศบาลนครอุบลราชธานี, 2562) บริเวณถนนอุปราชาตัวเมืองอุบลราชธานีทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ หน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม หน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่า หน้าโรงแรมบัว หน้ร้านคารไทยพานิช และจุดสุดท้ายคือหน้าปั้มน้ำมันเอสโซ่ แต่หากเป็นการแสดงของชาวบ้านจากชุมชนวัดหรืออำเภอที่มาพร้อมกับต้นเทียนให้แจ้งกับทางหน่วยงาน ซึ่งการจัดลำดับขบวนนั้นเมื่อได้มติเรื่องการจัดขบวนรำกับขบวนต้นเทียน จะจัดลำดับโดยคำนึงจากต้นเทียนที่ได้รับรางวัลในปีที่ผ่านมาจะถูกจัดเป็นขบวนต้นๆขบวนรำที่จับคู่กับต้นเทียนวัดหรืออำเภอนั้นก็จะได้แสดงในลำดับตามต้นเทียนไปด้วย

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาในยุคนี้มีทั้งขบวนรูปแบบชาวบ้านจากชุมชนวัด ขบวนจากสถาบันการศึกษาที่มาในสังกัดของชุมชนวัดหรืออำเภอ ขบวนจากชาวบ้านและสถาบันการศึกษาแสดงร่วมกันในนามชุมชนวัด และขบวนจากสถาบันการศึกษาซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานีตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยหลังจากมีการยกเลิกการประกวดรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า รูปแบบการแสดงได้มีการพัฒนาไปในรูปแบบพื้นเมืองอีสานประยุกต์ ไม่ว่าจะเป็นท่าฟ้อน ดนตรี เครื่องแต่งกาย มีการสร้างสรรค์ให้มีความอลังการมากขึ้น มีความเป็นไปได้น่าเนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์การประกวดเป็นตัวกำหนดรูปแบบการแสดง แต่ถึงอย่างไรทางคณะกรรมการจัดงานได้ขอความร่วมมือจากทุกขบวนนำเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาวิถีชีวิตของจังหวัดอุบลราชธานี และสะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองอีสานมาสร้างสรรค์นำเสนอในขบวนแห่เทียนพรรษา

โดยจำแนกรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) การแสดงมีทั้งการแสดงเทิดพระเกียรติ การแสดงศิลปาชีพที่สะท้อนถึงการทำมาหากิน การดำรงชีวิต การแสดงที่สะท้อนประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การแสดงที่

สะท้อนถึงการบูชาพระพุทธศาสนา การแสดงสะท้อนความสนุกสนาน สามัคคี และการฟ้อนที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ในท้องถิ่น 2) ทำรำมีการสร้างสรรค์ทำให้มีความวิจิตร สวยงาม แปลกใหม่มากขึ้น ทั้งการใช้ทำรำพื้นเมืองอีสาน การใช้ทำรำนาฏศิลป์ไทย และการใช้ทำจินตลีลาผสมนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกัน โดยจะรำเป็นชุดเมื่อครบทำก็จะเปลี่ยนทำรำเป็นชุดต่อไป บางขบวนมีบทร้องก็จะใช้ทำรำที่สอดคล้องกับบทร้อง 3) ดนตรีและเพลงประกอบการแสดงโดยส่วนใหญ่เป็นทำนองพื้นเมืองอีสานและการนำเพลงของภูมิภาคอื่นมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอีสาน เช่น ทำนองสรภัญญะอีสาน ทำนองนาคนาคะดั่ง ทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง ทำนองกาบเข้บั้งไฟ ทำนองลำเพลิน ทำนองมโหรีอีสาน ทำนองภูไท ทำนองลาวแพน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบเพลงลูกทุ่งอีสานนำมาใช้ประกอบการแสดง เช่น เพลงออนซอนอีสาน เพลงฮีต 12 ของดีอีสาน เป็นต้น ซึ่งมีทั้งการเปิดเครื่องขยายเสียง และการบรรเลงดนตรีสด ได้แก่ การบรรเลงโดยวงกลองยาวจากชุมชนวัดบรรเลงพร้อมกับขบวนรำ การบรรเลงวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) บณรล ซึ่งได้มีการนำเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องดีประกอบจังหวะเข้ามาร่วม นอกจากนี้ยังมีการนำวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) ผสมวงดุริยางค์สากล (Orchestra) 4) การแต่งกายประกอบการแสดงส่วนใหญ่จะแต่งด้วยผ้าพื้นเมืองอีสานซึ่งการแต่งกายในขบวนที่มักพบบ่อย ได้แก่ ผู้แสดงแต่งกายสวมเสื้อแขนกระบอกคอจีน นุ่งผ้าซิ่นยาวกรอมเท้า ห่มสไบ สวมเครื่องประดับเงิน สร้อย ต่างหู กำไลข้อมือ เข็มขัด เข็มขัดระย้า สวมรองเท้ารัดส้นสีดำลายรองเท้าสาน หรือรองเท้าคัทชู ทรงผมมีทั้งรวบตึงติดมวยผมเทียมกลางศีรษะ การยกหมอนหน้า – หลังมวยผมกลางศีรษะ การยกผมหันหน้าเล็กน้อยเกล้ามวยผมไปทางซ้าย ติดเครื่องประดับศีรษะ เช่น ปิ่น ปิ่นดอกไม้ไหว การพันผ้ารอบมวยผม ห้อยอุบะดอกไม้ การติดดอกไม้ ด้านซ้ายของมวยผม เป็นต้น ส่วนการแต่งกายของนักดนตรีมีทั้งสวมเสื้อแขนสั้นผ้าหน้า นุ่งโสร่ง มัดเอวด้วยผ้าลายขิดหรือผ้าขาวม้า บางชุดสวมเครื่องประดับเงิน สร้อย สี่ตีนิยมใช้ในการแสดง ได้แก่ สี่เหลียง ซึ่งเป็นสี่ประจำวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นิยมใช้เป็นสี่เสื้อและสี่ผ้าสไบ มีการใช้สี่ประจำสถาบันการศึกษาของแต่ละขบวน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนุ่งผ้าซิ่นลายกบบัวซึ่งเป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี 5) รูปแบบแถวนั้นมีทั้งรูปแบบอิสระ รูปแบบเป็นกลุ่ม ๆ และการจัดแถวตอนลึก 4 แถว โดยมีทั้งการแสดงที่มีการแปรแถวและไม่มีการแปรแถว 6) รูปแบบขบวนที่มักพบได้แก่ รลบรรเลงดนตรีหรือรลเครื่องขยายเสียง ป้ายสถาบันการศึกษา ป้ายชุดการแสดง ขบวนเฉลิมพระเกียรติ ขบวนเครื่องสูงของอีสาน รวมไปถึงตุงอีสาน ตุงไยแมงมุม ขบวนเครื่องไทยทาน ขบวนเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม และการดำรงชีวิต

เมื่อ พ.ศ. 2559 นายสมศักดิ์ จังตระกุล เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ทางจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดทำโครงการบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว (MOU) เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้แนวคิด “เข้าพรรษาเที่ยวงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ออกพรรษาเที่ยวงานชักพระทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ทางจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้นำเรือพนมพระขนาดใหญ่และการแสดงพื้นเมืองทางภาคใต้พร้อมกับผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมาร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และในช่วงออกพรรษาทางจังหวัดอุบลราชธานีได้นำต้น

เทียนและการแสดงพื้นเมืองทางภาคอีสานไปร่วมขบวนแห่ในงานชักพระทอดผ้าป่าสุราษฎร์ธานีด้วยเช่นกัน

และใน พ.ศ. 2560-2562 ทางคณะผู้จัดงานได้มีการกำหนดหัวข้อการแสดงในขบวนแห่เทียนเข้าพรรษา โดย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดการแสดงภายใต้หัวข้อ “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” พ.ศ. 2561 ได้กำหนดการแสดงภายใต้หัวข้อ “มหาชาติ 13 กัณฑ์” และ พ.ศ. 2562 ถึงแม้จะไม่ได้มีการกำหนดหัวข้อการแสดง แต่หัวข้อหลักของงานคือ “118 ปีเทียนพรรษา เทิดราชาขวัญแผ่นดิน” โดยการแสดงส่วนใหญ่จะมีเนื้อหากล่าวถึง หรือสอดคล้องกับหัวข้อของการแสดง ไม่ว่าจะเป็นในด้านเนื้อหาการแสดง บทร้อง บทเกริ่นนำ เครื่องแต่งกาย หรือการถือสิ่งของประกอบขบวน และในบางขบวนที่ไม่ได้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อการแสดงแต่ก็นำเสนอการแสดงที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของภาคอีสาน

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน

ยุคที่ 1 อยู่ในราวก่อนพ.ศ. 2552

เมื่อ พ.ศ. 2538 ได้มีการนำต้นเทียนและการแสดงฟ้อนกลองตุ้มไปแสดงที่เมืองฟุกุโอกะ ประเทศญี่ปุ่น โดยทางจังหวัดได้นำนักแสดงสำหรับรำน่าน นักดนตรี และเตรียมเครื่องแต่งกายสำหรับผู้แสดงชาวญี่ปุ่นจำนวน 60 คน มีตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ แห่ในช่วงประมาณบ่าย 3 - 4 โมง เป็นช่วงเวลาที่แสงกำลังสวย ซึ่งขบวนแห่ของเราได้รับรางวัลป๊อปปูล่าโหวต จึงได้นำความคิดที่จะมีขบวนแห่เทียนพรรษาในช่วงเย็นนี้เสนอกับผู้ว่าราชการจังหวัด นายศิวัธ แสงมณี (ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2541-2543) จึงได้มีการทดลองทำขบวนแห่เทียนและการแสดงในช่วงเย็น ซึ่งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีได้นำนักศึกษา มาร่วมแสดงเป็นการทดลองทำนำร่อง แต่ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้ชมจึงไม่ได้มีการทำต่อ แต่ก็ได้มีการเสนอให้มีการจัดขบวนแห่เทียนช่วงกลางคืนมาโดยตลอด (ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์, 2562) เมื่อ พ.ศ. 2541 สมัยผู้ว่าราชการจังหวัด นายศิวัธ แสงมณี ได้มีการจัดการแสดง แสง เสียง ของจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้จัดการแสดงชื่อดัง นายศุภวัฒน์ จงศิริ หรือ ศุภักษร จัดการแสดงอยู่ 2 ปี หลังจากนั้นนายเจ้านางวลทอง ทองรินสุพรรณ ได้มาเป็นผู้จัดการแสดงต่อ (สมชาติ เบญจถาวรอนันต์, 2562) ซึ่งในสมัยรองผู้ว่าราชการจังหวัด นายสุรพล สายพันธ์ มีความประสงค์ให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี นำเสนอความแปลกใหม่ และทางนายเจ้านางวลทอง ทองรินสุพรรณก็มีความเห็นที่อยากจะนำเสนอการแสดงแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน เห็นว่ามีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่มาจากการขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน เช่น ถนน อัจฉริยะชมการแสดงอยู่แล้ว จึงได้มีการประชุมหารือกับทางจังหวัดอุบลราชธานี (เจ้านางวลทอง ทองรินสุพรรณ, 2562) ดังนั้น พ.ศ. 2552 จึงได้เกิดการแสดงในขบวนแห่เทียนประกอบแสง เสียง ภาคกลางคืน และใน พ.ศ. 2553 ได้มีการยกเลิกการแสดงประกอบแสง เสียงจังหวัดอุบลราชธานี

ยุคที่ 2 อยู่ในราว พ.ศ. 2552-2562

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน ทางผู้จัดการแสดงเป็นหน่วยงานที่จัดการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายจัดการแสดงภาคกลางคืนจากหลายหน่วยงานในจังหวัด รับผิดชอบในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประสานหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดง กำหนดหลักเกณฑ์ กำหนดจุดแสดง จัดหาต้นเทียนร่วมขบวนแห่ จัดเจ้าหน้าที่จัดขบวน ควบคุมการเคลื่อนของขบวน และการจัดการงบประมาณสนับสนุนการแสดง โดยได้ดำเนินการจัดทำเอกสารออกโดยทางจังหวัด

อุบลราชธานีเพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงและจัดการประชุมเพื่อแจ้งข้อกำหนด แจ้งหัวข้อหลักของการแสดง และทางคณะกรรมการจัดงานได้ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เข้าร่วมเพื่อเลือกเนื้อหาการแสดงที่สอดคล้องกับหัวข้อหลักที่เหมาะสมกับแต่ละขบวน เพื่อให้แต่ละขบวนสร้างสรรค์การแสดงและนำเสนอรูปแบบการแสดงของตน เวลาในการแสดง 7-10 นาที ต่อ 1 จุดแสดง (120 เมตร) บริเวณถนนอุปราชาตัวเมืองอุบลราชธานีทั้งหมด 2 จุด ได้แก่ หน้าวัดศรีอุบลรัตนาราม และหน้าศาลากลางจังหวัด ผู้แสดงแต่ละขบวนไม่ต่ำกว่า 40 คน โดยจะแสดงทั้งหมด 2 วัน คือ คืนก่อนวันเข้าพรรษา และคืนวันเข้าพรรษา เริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 น. ใช้เวลาในการแสดงทั้งหมด ประมาณ 1.30 - 2 ชั่วโมง ซึ่งการจัดลำดับขบวนนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหา และรูปแบบการแสดง ในส่วนของต้นเทียนนั้นวันแรกของการแสดงจะเป็นต้นเทียนที่สนใจที่จะเข้าร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน และการแสดงวันที่ 2 จะมีพิธีมอบรางวัลให้กับต้นเทียนที่ได้รับรางวัลพร้อมกับต้นเทียนที่ได้รับรางวัลเข้ามาร่วมแห่ในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการจัดงานเล่าว่า รูปแบบของการแสดงในขบวนแห่เทียนภาคกลางคืนนี้ต้องการนำเสนอความเป็นพื้นเมืองอีสานแบบดั้งเดิม ทั้งทำรำ การแต่งกาย ผ้าที่ใช้ ทรงผม ซึ่งทางคณะผู้จัดจะเป็นผู้สนับสนุนการแสดงในด้านต่างๆ เช่น หากเพลงที่ใช้ติดเรื่องลิขสิทธิ์ หรือหากไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ประกอบการแสดงได้ทางคณะผู้จัดก็จะอำนวยความสะดวกให้ โดยการดำเนินการฝึกซ้อมนั้นคณะผู้จัดจะเข้าไปชมการฝึกซ้อมแต่ละสถาบันการศึกษา ซึ่ง 4 - 5 ปีแรกนั้นยังไม่มีการซ้อมใหญ่กับสถานที่จริง พอทุกขบวนมารวมกันผู้แสดงก็เกิดความประหม่าคนดู ประหม่าสถานที่ จากนั้นจึงได้ของบประมาณเพื่อใช้ในการซ้อมใหญ่ขึ้นอีก 1 วันก่อนวันแสดง เริ่มตั้งแต่ช่วงเที่ยงถึงช่วงเย็น หากมีข้อแก้ไขก็จะมีการปรับการแสดงขณะนั้นทันที ซึ่งจากการประเมินในปีแรกๆถือว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและได้รับการตอบรับที่ดี ปีถัดมาผู้สร้างสรรค์การแสดงหรือคณะครูผู้สอนจึงเริ่มมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้สอนก็มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงาน ผู้แสดงหรือนักเรียนก็มีพื้นที่ในการแสดงความสามารถและได้รับเกียรติบัตรจากเทศบาลนครอุบลราชธานีเป็นผลงานให้กับนักเรียน อีกทั้งเป็นการสร้างชื่อเสียงและผลงานให้กับทางสถาบันการศึกษา ซึ่งในปีแรกมีการแสดงเพียง 1 จุดไม่มีรั้วกั้นระหว่างผู้ชมกับขบวนแห่ การจัดการด้านการจราจรยังไม่เรียบร้อย แต่เนื่องจากมีผู้ชมจำนวนมากไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ จึงได้เพิ่มจุดแสดงเป็น 2 จุด มีการกั้นระหว่างผู้ชมกับขบวนแห่โดยนำที่กั้นและผ้าพื้นเมืองอีสานตกแต่งเป็นรั้ว (เจ้านางนวลทอง ทองรินสุพรรณ, 2562)

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางคืนนี้จะได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาในต่างอำเภอเป็นส่วนใหญ่ และมีสถาบันการศึกษาจากในเขตอำเภอเมือง รวมไปถึงจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น จากเหล่ากาชาดจังหวัด จากชมรม จากธนาคารที่ให้การสนับสนุน ซึ่งรูปแบบของการแสดงแต่ละขบวนจะมีเนื้อหาของการแสดงที่ความสัมพันธ์กับหัวข้อหลักของการแสดง โดยนำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การดำรงชีวิต การละเล่น เอกลักษณ์ของชาวอีสาน ซึ่งทุกขบวนต่างก็มีการสื่อสารเรื่องราวให้สัมพันธ์กับการแสดงในรูปแบบที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น รูปแบบการจัดขบวน การแสดงเป็นเรื่องราว หรือแม้แต่สื่อสารผ่านทางบทเกริ่น บทร้อง และการแสดงท่าทาง โดยจำแนกรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) ทำรำที่ใช้จะเป็นท่าในลักษณะ

พื้นเมืองอีสาน ผู้วิจัยรวบรวมทำรำโดยรวมที่มักพบบ่อย ได้แก่ การใช้ทำรำพื้นเมืองอีสาน การใช้ทำรำนาฏศิลป์ไทย และการใช้ท่าเลียนแบบพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ 2) เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงจะเป็นทำนองเพลงพื้นเมืองอีสานที่เหมาะสมกับหัวข้อที่ได้รับ โดยมีทั้งเป็นผลงานสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ผลงานจากศิลปินที่มีชื่อเสียง หรือจากการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ซึ่งมีทั้งแบบมีบทร้องและไม่มีบทร้อง โดยนำเพลงมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงชุดใหม่ 3) การแต่งกายจะแต่งกายในรูปแบบพื้นเมืองอีสานด้วยผ้าอีสาน ผู้วิจัยได้รวบรวมการแต่งกายที่มักปรากฏในขบวน ดังนี้ นักแสดงชายในขบวนรำมักจะสวมเสื้อแขนกระบอกคอจีนหรือถอดเสื้อ นุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งโจงกระเบนแบบสั้น มีผ้ามัดที่เอว สวมเครื่องประดับเงิน เช่น สร้อย สังกวาล นักแสดงหญิงมีทั้งสวมเสื้อแขนกระบอก เสื้อแขนงุด ผ้าพันอก นุ่งผ้าซิ่นพื้นเมืองอีสาน ห่มสไบ สวมเครื่องประดับเงิน เช่น สร้อย ต่างหู กำไลข้อมือ เข็มขัด สังกวาล ทรงผมมีทั้งรวบตึงติดมวยผมเทียมกลางศีรษะ การยกหมอนหน้า – หลังมวยผมกลางศีรษะ การยกผมห่มหน้าเล็กน้อยเกล้ามวยผมไปทางซ้าย การแสดผมห่มกลางศีรษะมวยผมต่ำ ติดเครื่องประดับศีรษะ เช่น พันท้ายรอบมวยผม ติดดอกไม้ด้านซ้ายของมวยผม และการแต่งกายที่ดัดแปลงจากตัวละคร 4) รูปแบบแสดการแสดงมีการแปรแถวในรูปแบบต่าง ๆ 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง และอุปกรณ์ในขบวนต้องเป็นของพื้นเมืองอีสาน 5) รูปแบบขบวนที่พบ ได้แก่ ป้ายสถาบันการศึกษา ป้ายชุดการแสดง ขบวนอุปกรณ์ที่สื่อความหมายเพื่อเสริมให้ขบวนสมบูรณ์ ผู้แสดงเคลื่อนขบวนไปเรื่อย ๆ ตามเส้นทางที่กำหนด ซึ่งในแต่ละปีมีการแสดงประมาณ 10 – 14 ขบวน นอกจากนี้จะมีการแสดงส่งท้าย (Finale) ซึ่งทุกขบวนจะมาร่วมแสดงโดยผู้แสดงจัดเป็น 4 แถว แยกเป็นฝั่งละ 2 แถวเรียงต่อกันยาวตามถนนจากจุดแสดงที่ 1 ถึงจุดแสดงที่ 2 หันหน้าออกด้านข้างหาผู้ชม ผู้แสดงร่าอย่างพร้อมเพรียงกัน เป็นการจบการแสดงได้อย่างสวยงาม และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม

สรุป

จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. 2444-2562 ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมและกระแสทางศิลปวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทั้งในด้านทำรำ ดนตรี เพลง บทร้อง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง การจัดรูปแบบขบวน โดยนำเสนอเนื้อหาการแสดงที่หลากหลายในรูปแบบพื้นเมืองอีสาน ไม่ว่าจะเป็น การแสดงเทิดพระเกียรติ การแสดงศิลปาชีพที่สะท้อนถึงการทำมาหากิน การดำรงชีวิต การแสดงที่สะท้อนประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การแสดงที่สะท้อนถึงการบูชาพระพุทธศาสนา การแสดงสะท้อนความสนุกสนาน สามัคคี และการแสดงที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นของชาวจังหวัดอุบลราชธานีและชาวภูมิภาคอีสาน รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการแสดงเป็นหมู่ในลักษณะขบวนแห่ โดยมีรูปแบบการแสดงทั้งการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษากลางวันและการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางคืน ดังนี้

การแสดงในขบวนแห่เทียนภาคกลางวันเป็นการแสดงนำหน้าต้นเทียนพรรษาที่จับคู่กัน โดยจะแสดงในวันเข้าพรรษา เริ่มตั้งแต่เวลา 08.00 น. เป็นต้นไป หน่วยงานเข้าร่วมแสดงมีทั้งขบวนของชาวบ้านจากชุมชนวัด ขบวนจากสถาบันการศึกษาที่มาในสังกัดของชุมชนวัดหรืออำเภอ ขบวนจากชาวบ้านและ

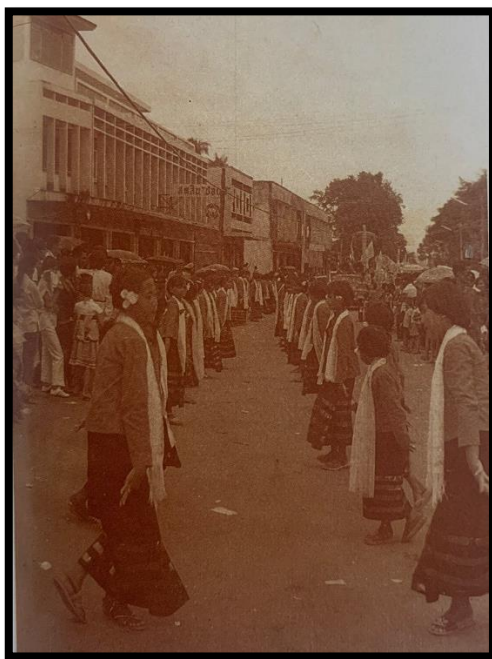
สถาบันการศึกษาแสดงร่วมกันในนามชุมชนวัด และขบวนจากสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลนคร อุบลราชธานีตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา แต่ละขบวนมีจำนวนผู้แสดงตั้งแต่ 20 – 100 คน โดยมีรูปแบบและองค์ประกอบของการแสดง ดังนี้ 1) รูปแบบการแสดงมีทั้งแบบอิสระไม่ตายตัว และการแสดงแบบพื้นเมืองอีสาน 2) ท่ารำที่ใช้มีทั้งท่ารำพื้นเมืองอีสาน ท่ารำนานาภูมิศิลป์ไทย และทำจินตลีลาผสมนาฏศิลป์ไทย ผสมผสานกัน โดยจะมีทั้งการรำเป็นชุด ๆ เมื่อครบทำก็จะเปลี่ยนท่ารำเป็นชุดต่อไป และการใช้ท่ารำที่สอดคล้องกับบทร้อง 3) เพลงและดนตรีประกอบการแสดงมีทั้งเพลงทำนองพื้นเมืองอีสาน การนำเพลงของภูมิภาคอื่นมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีอีสาน และเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยมีทั้งการเปิดโดยเครื่องเล่นเพลง และการบรรเลงดนตรีสด ได้แก่ วงกลองยาวบรรเลงพร้อมกับขบวนรำ และวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) บรรเลงบรรณนำหน้าขบวนรำ 4) การแต่งกายประกอบการแสดงส่วนใหญ่จะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองอีสานในรูปแบบอีสาน สวมรองเท้ารัดส้นสีดำคล้ายรองเท้าสาน หรือสวมรองเท้าคัทชู 5) รูปแบบแถวนั้นมีทั้งรูปแบบอิสระ รูปแบบเป็นกลุ่ม และการจัดแถวตอนลึก 4 แถว โดยมีทั้งการแสดงที่มีการแปรแถวและไม่มีการแปรแถว 6) รูปแบบขบวนมีทั้งรูปแบบอิสระ และรูปแบบที่ตายตัว ได้แก่ รถบรรเลงดนตรีหรือรถเครื่องขยายเสียง ป้ายสถาบันการศึกษา ป้ายชุดการแสดง ขบวนถืออุปกรณ์สื่อความหมายเพื่อเสริมการแสดง โดยมีทั้งการสร้างสรรค์ การแสดงตามหัวข้องานหรือหัวข้อการแสดง และนำเสนอการแสดงเพื่อความสนุกสนาน เคลื่อนขบวนแสดงบนถนนตามเส้นทางที่กำหนด แสดงทั้งหมด 5 จุด

การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงสีภาคกลางคืน เป็นการแสดงนำหน้าต้นเทียนพรรษาที่เข้ามาร่วมแห่ โดยจะแสดงทั้งหมด 2 วัน คือ คืนก่อนวันเข้าพรรษา และคืนวันเข้าพรรษา เริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 น. หน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงมีทั้งจากสถาบันการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาในต่างอำเภอเป็นส่วนใหญ่ จากสถาบันการศึกษาจากในเขตอำเภอเมือง และจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แต่ละขบวนมีจำนวนผู้แสดงตั้งแต่ 40 – 120 คน โดยมีรูปแบบและองค์ประกอบของการแสดง ดังนี้ 1) รูปแบบการแสดงเป็นการแสดงแบบพื้นเมืองอีสาน 2) ท่ารำที่ใช้มีทั้งท่ารำพื้นเมืองอีสาน ท่ารำนานาภูมิศิลป์ไทย และทำเลียนแบบพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ โดยจะมีทั้งการรำเป็นชุดเมื่อครบทำก็จะเปลี่ยนท่ารำเป็นชุดต่อไป และการใช้ท่ารำที่สอดคล้องกับบทร้อง 3) เพลงประกอบการแสดงเป็นทำนองเพลงพื้นเมืองอีสานที่เหมาะสมกับหัวข้อที่ได้รับ 4) การแต่งกายประกอบการแสดงแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองอีสานในรูปแบบอีสาน 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง และอุปกรณ์ในขบวนเป็นของพื้นเมืองอีสาน 6) รูปแบบแถวมีทั้งการแปรแถวและไม่มีการแปรแถว 7) รูปแบบขบวนมีรูปแบบที่ตายตัว ได้แก่ ป้ายสถาบันการศึกษา ป้ายชุดการแสดง ขบวนอุปกรณ์ที่สื่อความหมายเพื่อเสริมให้ขบวนสมบูรณ์ เคลื่อนขบวนแสดงบนถนนตามเส้นทางที่กำหนด โดยแสดงทั้งหมด 2 จุด แต่ละขบวนจะนำเสนอการแสดงในลักษณะเล่าเรื่องราวที่สัมพันธ์กับหัวข้อหลักของการแสดง ประกอบกับการใช้แสง เสียง และเทคนิคพิเศษเพื่อเพิ่มอรรถรสในการแสดง ใช้เวลาทั้งหมด ประมาณ 1.30 - 2 ชั่วโมง โดยรูปแบบการนำเสนอจะคล้ายกับการแสดงละครแสง สี เสียง

ภาพที่ 1 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันในอดีต

ที่มา: จังหวัดอุบลราชธานี. (2535). *ประมวลภาพถ่ายเหตุการณ์เมืองอุบลราชธานีในรอบ 200 ปี*. หน้า 97.

ภาพที่ 2 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันในอดีต

ที่มา: จังหวัดอุบลราชธานี. (2535). *ประมวลภาพถ่ายเหตุการณ์เมืองอุบลราชธานีในรอบ 200 ปี*. หน้า 97.

ภาพที่ 3 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันในอดีต

ที่มา: จังหวัดอุบลราชธานี. (2535). *ประมวลภาพถ่ายเหตุการณ์เมืองอุบลราชธานีในรอบ 200 ปี*. หน้า 97.

ภาพที่ 4 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน พ.ศ. 2548

ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

ภาพที่ 5 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน พ.ศ. 2556
ที่มา: (thailandexhibition.com, 2556)

ภาพที่ 6 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน พ.ศ. 2562
ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

ภาพที่ 7 : การบรรเลงดนตรีพื้นเมืองอีสานบนรถในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน พ.ศ. 2562
ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

ภาพที่ 8 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางวัน พ.ศ. 2562
ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

ภาพที่ 9 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางวัน พ.ศ. 2562
ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

ภาพที่ 10 : การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางวัน พ.ศ. 2562
ที่มา: นางสาวธัญลักษณ์ จันทับ

อภิปรายผลการวิจัย

ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานประจำจังหวัดที่จัดยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับการสนับสนุนความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเกิดความสมบูรณ์ อลังการ และสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2444–2562 ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมและกระแสทางศิลปวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทั้งในด้านท่ารำ ดนตรี เพลง บทร้อง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง การจัดรูปแบบขบวน โดยนำเสนอเนื้อหาการแสดงที่หลากหลายที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นของชาวจังหวัดอุบลราชธานีและชาวภูมิภาคอีสาน ซึ่งการพัฒนาในด้าน การแสดงที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นนี้ สอดคล้องกับการศึกษา นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ (ภุริตา เรื่องจริยศ, 2561) ที่กล่าวถึงการพัฒนาการของเทศกาลปากน้ำโพ และนาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพว่า นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและมีรูปแบบปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมตามกาลเวลา นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพเป็นการแสดงแต่ละกลุ่มภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม จัดในรูปแบบขบวนแห่เป็นพาเหรดแสดงบนท้องถนน ซึ่งมีดนตรีที่นำมาใช้บรรเลงประกอบการแสดงก็มีสกุลเดียวกันเป็นดนตรีจีนเหมือนกัน และเครื่องแต่งกายที่ใช้สวมใส่ในการแสดงก็มีสกุลเดียวกันเป็นเครื่องแต่งกายแนวจีนเหมือนกัน โดยมีบทบาทเพื่อพิธีกรรมซึ่งเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน เพื่อเป็นการเชนบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงขอพรให้ตนสมปรารถนาและขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีออกไป รวมถึงเพื่อใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นการแสดง อัตลักษณ์ของคนจีนปากน้ำโพที่แสดงผ่านออกมาทางเครื่องแต่งกาย ทำนองดนตรี ภาษา ท่าทางการแสดง โดยเกิดขึ้นจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ด้วยพลังแห่งความเชื่อ ความศรัทธา ของคนในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ ทำให้นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนนี้ยังคงมีการอนุรักษ์และสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น และปัจจุบันการมีส่วนร่วมจากองค์กรทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการผลักดันและขับเคลื่อนให้นาฏกรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบและรูปลักษณ์ให้มีความทันสมัยตลอดเวลา นาฏกรรมในงานเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ ถือเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนในจังหวัดนครสวรรค์ในทุกมิติ

การศึกษาพัฒนาการของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการพัฒนารูปแบบการแสดงจากการแสดงในแบบอิสระในยุคแรก พัฒนามาเป็นการแสดงในรูปแบบพื้นเมืองอีสานซึ่งเป็นการรำที่มีแบบแผนตายตัวอย่างนาฏศิลป์ไทยเข้ามาในยุคต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการฟ้อนอีสานในงานวิจัย การฟ้อนอีสาน (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2539) ได้กล่าวถึงการฟ้อนอีสานไว้ว่า ฟ้อนพื้นเมืองของชุมชนชาวอีสานที่กำลังพัฒนาให้มีมาตรฐานหรือสร้างระบบแม่ท่าต่าง ๆ ขึ้น ตามอย่างแม่ท่ารำไทยของหลวง ความพยายามดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในกลุ่มศิลปิน และนักวิชาการนาฏศิลป์หลายกลุ่มด้วยกัน เพื่อให้รูปแบบเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์อีสานชัดเจนยิ่งขึ้น และสะดวกในการถ่ายทอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจัดทำเป็นหลักสูตรปฏิบัติในชั้นเรียนของสถาบันการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์หรือในโรงเรียน ก็ต้องมีการ

พ่อนอีสานฉบับมาตรฐานไว้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการวัดผลการศึกษา ความตายตัวของท่าพ่อนอีสานจึงได้รับการพัฒนาขึ้น แม้ว่าความคิดของศิลปินและนักวิชาการอีสานจะเกิดขึ้นและทำไปเพื่อแยกเอกลักษณ์ของอีสานจากภาคกลางหรือนาฏศิลป์ของหลวง แต่วิธีการกลับเป็นไปในแนวเดียวกันคือ พยายามให้เกิดท่าตายตัวขึ้น ซึ่งอาจทำให้ศิลปะพื้นบ้านอย่างนาฏศิลป์ พ่อนอีสานดั้งเดิมที่ใครพอใจใครพ่อนอย่างใดก็พ่อนนั้นหมดไปก็เป็นได้ เพราะเดิมไม่มีมาตรฐานกำหนดการพ่อนไว้ พ่อนอย่างไรก็ไม่ผิด และงานวิจัยแนวความคิดการสร้างสรรคานาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง (คำลำ มุสิกกา, 2558) ได้กล่าวถึงการพ่อนอีสานว่า การพ่อนอีสานเกิดจากธรรมชาติและการเล่นแบบธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณี พิธีกรรม หมอลำ ตลอดจนจิตวิญญาณและอารมณ์ความรู้สึกช่วงขณะนั้นของชาวอีสาน การพ่อนถ่ายทอดความสนุกสนาน แต่คงความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ชื่อตรงมีความเป็นอิสระของท่าพ่อนและการใช้ร่างกายตามธรรมชาติ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ผู้พ่อนมีอารมณ์ความรู้สึก ณ ขณะนั้นจะแสดงท่าทางออกมาตามที่ตนเองรู้สึก การพ่อนอีสานที่สำคัญ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ ทั้งนี้การจับของอีสานมีทั้งการไม่จรมือและการจรมือ โดยได้รับอิทธิพลจากนาฏศิลป์ไทยมาผสมการสร้างสรรคานาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลางควรคำนึงถึงความเป็นพื้นบ้านอีสานที่มีความเรียบง่าย และสอดคล้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน

นอกจากนี้การศึกษารูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นการแสดงในลักษณะขบวนแห่ นำเสนอการแสดงพื้นเมืองอีสาน โดยมีองค์ประกอบการแสดงและการจัดรูปแบบขบวนของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา สอดคล้องกับการวิจัยการพ่อนอีสาน (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2539) ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับการพ่อนในเชิงขึงไฟจังหวัดยโสธร พบว่า เชิงขึงไฟเป็นการพ่อนประกอบกายเข้ในพิธีแห่ขึงไฟ ปัจจุบันนิยมใช้คนพ่อนจำนวนมากแห่เป็นขบวนพ่อน โดยมีองค์ประกอบของการเชิงขึงไฟ ดังนี้ 1) ขบวนพ่อน จะมีทั้งชายและหญิง หรืออาจจะเป็นหญิงล้วน ๆ ก็ได้ มีจำนวนตั้งแต่ 50-100 คนขึ้นไป 2) ผู้ร้องกายเข้จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ เป็นต้นเสียงและมีลูกคู่คอยร้องตามโดยในขณะที่เริ่มประกวดตามจุดที่คณะกรรมการกำหนด ผู้ร้องกายเข้จะไปร้องที่ไม่โครโฟนใกล้บริเวณปะรำพิธีที่คณะกรรมการจัดไว้ให้ จากนั้นจึงเข้าร่วมขบวนแห่ตามปกติ และเนื้อหาของกายเข้กับท่าพ่อนไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน 3) เครื่องดนตรี เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน ใช้บรรเลงประกอบการพ่อน ได้แก่ กลองยาว กลองตุ้ม พังฮาด ฉาบ กั๊บแก๊บ พิณ แคน โหวด เป็นต้น 4) ขึงไฟ เป็นขึงไฟที่ตกแต่ง (เอ้) สวยงามเรียบร้อยแล้ว จัดตั้งอยู่บนรถยนต์ พร้อมทั้งมีหญิงสาวสวยแต่งกายสวยงามสมมุติเป็นนางฟ้าประจำขึงไฟนั้นอยู่บนรถ 2-3 คน 5) เกรียนหรือรถยนต์ ใช้บรรทุกขึงไฟหรือประดับตกแต่งให้สวยงามตามความคิดสร้างสรรค์หรือจุดมุ่งหมายของขบวน เช่นประดับตกแต่งเกี่ยวกับเรื่องราวของพญาแถน เป็นต้น 6) ขบวนประกอบ มีทั้งขบวนแสดงคำขวัญจังหวัดยโสธรหรือขบวนเบ็ดเตล็ดสะท้อนปัญหาสังคมและการเมือง เป็นต้น 7) เครื่องแต่งกาย มีการแต่งกายเฉพาะกลุ่มดังนี้ ขบวนพ่อน แต่งกายชุดพื้นบ้านที่สวยงามที่สุด มีทั้งนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนยาวหรือแขนสั้น มีเครื่องประดับ นักดนตรี นุ่งกางเกงขาก๊วยหรือใส่กางเกง สวมเสื้อแขนสั้นหรือม่อฮ่อม ขบวนประกอบ จะแต่งกายตามลักษณะจุดมุ่งหมายของขบวน เช่น ขบวนแสดงความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นได้แก่ การทำนา ก็ต้องแต่งชุดแบบพื้นบ้าน 8) เครื่องขยายเสียง ใช้ขยายเสียงการบรรเลงดนตรี ได้แก่ พิณ แคน หรือโหวด เพื่อให้ผู้ชมได้ยินทั่วถึง โดยจัดเครื่องขยายเสียง

พร้อมลำโพงติดตั้งบนรถยนต์ หรือรถเข็นที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม 9) การจัดรูปขบวน เป็นการนำเอา ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดหรืออาจมีเพิ่มเติมปรับปรุงบ้าง มาจัดเป็นรูปขบวนให้ดูสวยงาม แปลกตาและสอดคล้องสัมพันธ์กันกับจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรูปแบบขบวน ดังนี้ จากการ ติดตามชมและสังเกตการแข่งขั้วไฟของคณะบ้านท่าศรีธรรมและคณะคุ้มวัดใต้ศรีมงคล เนื่องในงาน ประเพณีบุญบั้งไฟที่จังหวัดยโสธร ในวันที่ 13 พฤษภาคม 2538 ซึ่งเป็นวันรวมหรือวันประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ พบว่า รูปขบวน การจัดรูปขบวนทั้ง 2 คณะ คือ รูปขบวน คณะบ้านท่าศรีธรรมเริ่มต้นด้วยป้ายชื่อคณะ ป้ายประชาสัมพันธ์ผู้ให้การสนับสนุน ขบวนพ่อนรำ แต่คณะคุ้มวัดใต้ศรีมงคล เริ่มต้นป้ายชื่อ ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ พานพุ่มดอกไม้ ป้ายประชาสัมพันธ์ผู้ให้การสนับสนุน แล้วจึงเป็นขบวนพ่อนรำ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ถึงความเป็นมาและรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การบริหารจัดการของคณะกรรมการจัดงาน การปรับเปลี่ยนของยุคสมัย ส่งผลให้รูปแบบของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีปรับเปลี่ยนไป ซึ่งหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ดังที่พบว่า การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา ภาคกลางวัน ในยุคที่ 1 หน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจะเป็นชาวบ้านจากชุมชนวัดเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาในยุคที่ 2 ได้เริ่มมีหน่วยงานจากสถาบันการศึกษามาเข้าร่วมแสดงแต่มีเพียงในเขตตัวเมือง และในยุคที่ 3 มีทั้งหน่วยงานจากชุมชนวัด อำเภอ และสถาบันการศึกษาเข้าร่วมแสดง ต่อมาในยุคที่ 4-5 จะพบว่าหน่วยงานจากสถาบันการศึกษาเข้าร่วมแสดงมากขึ้น แต่ชาวบ้านจากชุมชนวัดเริ่มลดบทบาท ลง แต่ในด้านของการนำเทียนพรรษามาเข้าร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษายังคงอยู่เช่นเดิม อีกทั้งยังได้เกิด การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาขึ้นอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งได้พัฒนารูปแบบมาจากขบวนแห่เทียนพรรษาภาค กลางคืน และการแสดงแสงเสียงจังหวัดอุบลราชธานีในช่วงประเพณีแห่เทียนพรรษา ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่แสดงของขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน จึงได้เกิดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา ประกอบแสงเสียงภาคกลางวันขึ้น โดยหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาต่างอำเภอ ซึ่งการที่สถาบันการศึกษาได้มาเข้าร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษานี้ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นพื้นที่ในการแสดงความสามารถ และสร้างชื่อเสียงให้กับ สถาบันการศึกษา อีกทั้งยังได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์ สืบสานประเพณีอันทรงคุณค่าของจังหวัดที่ สร้างสรรค์และถ่ายทอดโดยชาวอุบลราชธานีให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศสืบต่อไป

โดยรูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน และการแสดงในขบวนแห่เทียน พรรษาประกอบแสงเสียงภาคกลางวันนี้มีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การแสดงในขบวนแห่ เทียนพรรษาภาคกลางวันจะเป็นการที่แต่ละหน่วยงานนำการแสดงมาร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษาซึ่งมี ความแตกต่างกันทั้งในด้านของการนำเสนอเนื้อหาของการแสดง การใช้ดนตรีเพลงประกอบการแสดง การ แปรแถว โดยมีขอบเขตในด้านระยะเวลาและรูปแบบขบวนที่ทางคณะกรรมการจัดงานกำหนด ขบวนใช้ ระยะเวลาทั้งหมดประมาณ 7 ชั่วโมง ต่อ 1 จุดแสดง ส่วนการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาประกอบแสง เสียงภาคกลางวันจะเป็นการแสดงในรูปแบบเดียวกัน มีการใช้เทคนิคเสียงและการใช้แสงประกอบการ

แสดง มีเนื้อหาการแสดงที่ต่อเนื่องกันสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับหัวข้อหลักที่กำหนดขึ้นในแต่ละปี แต่แตกต่างกันด้านเนื้อหาการแสดง รูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการแสดงแต่ละชุด ทั้ง 2 จุดแสดงใช้ระยะเวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง เปรียบได้ว่าคล้ายกับการชมการแสดงแสงเสียงที่บอกล่า เรื่องราวในรูปแบบขบวนแห่ แต่ถึงแม้จะมีรูปแบบการนำเสนอที่ต่างกันไป แต่การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาทั้งภาคกลางวันและภาคกลางคืนต่างก็สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองอีสานทั้งเนื้อหาการแสดง ทำรำ ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง การแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบขบวน อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานและชาวอุบลราชธานี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของจังหวัด แต่พบว่าหน่วยงานที่เข้าร่วมแสดงส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานในเขตอำเภอเมือง หากมีการสนับสนุนให้หน่วยงานจากทุกอำเภอนำการแสดงที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละอำเภอเข้าร่วม จะส่งผลให้การแสดงเกิดความหลากหลายมากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและร่วมมือในการสนับสนุนส่งเสริมการแสดง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย และแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2. งานวิจัยฉบับนี้ได้นำเสนอพัฒนาการการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีโดยจำแนกจากบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลให้รูปแบบของการแสดงปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปในแต่ละยุค ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและต่อยอดองค์ความรู้ของการแสดงแต่ละปีในเชิงลึกมากขึ้น รวมไปถึงสามารถนำไปรวบรวมเข้ากับองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็น ต้นเทียน ขบวนการแสดง นางงามเทียนพรรษา กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีแห่เทียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าของงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ. (2556). *กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- กิตติมา บัวแย้ม. (2561). *รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม. 7 กันยายน 2561.

- คำล่า มุสิกกา. (2558). *แนวความคิดการสร้างสรรคนาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- จังหวัดอุบลราชธานี. (2535). *ประมวลภาพถ่ายเหตุการณ์เมืองอุบลราชธานีในรอบ 200 ปี*.
- จังหวัดอุบลราชธานี. (2562). *เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประจำปี 2562*. ใน ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี; 12 มีนาคม 2562; อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: จังหวัดอุบลราชธานี. (อัดสำเนา)
- จินตนา ทองแจ่ม. (2562). *การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนารีนุกูล. 10 กรกฎาคม 2562.
- เจริญ ต้นมหาพราน. (2541). *เบิ่งประเพณีบ้านข่อย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.
- เจ้านางนวลทอง ทองรินสุพรรณ. (2562). *ความเป็นมา รูปแบบการแสดง และการจัดการการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน (สัมภาษณ์)*. คณะกรรมการจัดการแสดงในขบวนแห่เทียนประกอบแสง เสียง ภาคกลางคืน. 17 มกราคม 2562.
- ชาญณรงค์ ชลการ. (2561). *ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและรูปแบบการแสดงในยุคแรก (สัมภาษณ์)*. อดีตนายอำเภอศรีเมืองใหญ่. 7 กันยายน 2561.
- เทศบาลนครอุบลราชธานี. (2561). *เรื่อง การเตรียมความพร้อมการจัดทำขบวนแห่เทียนพรรษา*. ใน ระเบียบวาระการประชุม; 24 กรกฎาคม 2561; อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: เทศบาลนครอุบลราชธานี. (อัดสำเนา)
- เทศบาลนครอุบลราชธานี. (2562). *เรื่อง การจัดทำขบวนแห่เทียนพรรษา ประจำปี 2562*. ใน ระเบียบวาระการประชุม; 20 มิถุนายน 2562; อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: เทศบาลนครอุบลราชธานี. (อัดสำเนา)
- ปาริภา ก่อจิรพงศ์. (2563). *การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันครั้งที่ 2 (สัมภาษณ์)*. 8 เมษายน 2563.
- พนิดา องค์สวัสดิ์. (2561). *รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ผู้แสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน. 25 กันยายน 2561.
- ภาสินี โสมเกษตรินทร์. (2561). *รูปแบบการแสดงและเกณฑ์การประกวดของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม. 7 กันยายน 2561.
- ภุริตา เรืองจิรยศ. (2561). *นาฏกรรมในเทศกาลตรุษจีนปากน้ำโพ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- มูลนิธิเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. (2550). *เลิศล้ำเลอค่า เทียนพรรษาเมืองอุบล อุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. *การฟื้นฟูอีสาน*. (2539). (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- โรงเรียนนาเรีนกุล อุบลราชธานี. (2538). *เอกสารประชาสัมพันธ์ ฉบับ 2/2538 การแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษา*. กรกฎาคม 2538.
- วรางคณา วุฒิชัย. (2562). *รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 23 กรกฎาคม 2562.
- ศิริเพ็ญ อุตไพบูลย์. (2562). *ความเป็นมา รูปแบบการแสดง และเกณฑ์การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันและภาคกลางคืน (สัมภาษณ์)*. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงประจำจังหวัดอุบลราชธานี กระทรวงวัฒนธรรม. 17 มกราคม 2562.
- ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี. (2555). *อุบลศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทอีเกิ้ลไรท์ จำกัด.
- สมคิด สอนอาจ. (2561). *ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษา (สัมภาษณ์)*. ศิลปินมรดกอีสาน สาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรมเทียนพรรษา). 7 กันยายน 2561.
- สมชาติ เบญจการอนันต์. (2562). *ความเป็นมาของการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางคืน (สัมภาษณ์)*. เจ้าของเว็บไซต์ไกด้อบลดอทคอมและช่างภาพ. 25 มกราคม 2562.
- สำนักงานศึกษา งานส่งเสริม ศาสนา และวัฒนธรรม. (2561). *เรื่อง ขอเสนอหนังสือขอเชิญร่วมสืบสานวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ปี 2561*. ใน บันทึกข้อความ; 13 กรกฎาคม 2561; อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: เทศบาลนครอุบลราชธานี. (อัดสำเนา)
- เสรี ทองเลิศ. (2562). *ความเป็นมาและการจัดการการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา. 19 มกราคม 2562.
- อรรธรณ จันทับ. (2561). *รูปแบบการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน (สัมภาษณ์)*. ผู้แสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวัน. 25 กันยายน 2561.
- อังศุณีย์ วรรณลี. (2563). *การประกวดการแสดงในขบวนแห่เทียนพรรษาภาคกลางวันครั้งที่ 2 (สัมภาษณ์)*. ครูโรงเรียนเดชอุดม. 8 เมษายน 2563.
- thailandexhibition.com. (2556). *รวมภาพบรรยากาศงานแห่เทียนเข้าพรรษาอุบลราชธานี 2556*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 มีนาคม 2563). จาก <https://www.thailandexhibition.com/Eat-Travel/662>